

ערכין יג

משה שווערד

1. תוספות מסכת ערכין דף יג עמוד א

שאפי' משמרתו של יהויריב עולה - פרש"י ששוב לא עלה וזהו תימה דמנא ליה ששוב לא עלה דהא משמע שיכול לעלות מדקאמר שאפילו משמרתו של יהויריב עולה ועוד הקשה רבינו אלחנן דהרבה עלו ואין פשוט לנו שלא עלה ואמר רבי דמכל מקום יכול להיות שעלה יהויריב והכא קא פריך הכי משמרתו של יהויריב בשניה מי הואי כי כ"ד היו אלו נגד המשמרות שלא עלו שחלוקת לארבע ועשרים משמרות ושימשו תחתיהם.

2. דף על הדף ערכין דף יג עמוד א

בגמ': הנך שית שני עד דסליק עזרא ומקדיש לא קא חשיב להו. נמצא שבאותן שש שנים הראשונים שהי' בית המקדש השני קיים, מ"מ קדושת הארץ עדיין לא הי', שהרי קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא.

על פי זה ביאר המשך חכמה (ויקרא ב' י"ד) מה שדרשו בתורת כהנים על הפסוק שם ואם תקריב מנחת ביכורים - עתידה שתפסוק ותחזור. וקשה דבשעת החורבן הרי כל הקרבנות פסקו, ולמה נקט דוקא במנחת העומר?

אולם לפי הנ"ל ניחא, דבשש שנים אלו הרי הקריבו כל הקרבנות, אמנם מנחת העומר לא הקריבו אז - דבעינן שהתבואה תהי' מן הארץ, ועדיין לא נתקדשה קדושת הארץ, וזהו מ"ש בתורת כהנים עתידה שתפסוק מנחת העומר - דייקא, אף שיקריבו שאר כל הקרבנות, ותחזור.

3. חידושי הרשב"א מסכת שבועות דף יא עמוד א

מכל מקום קשיא. כלומר בין בקטורת בין בתמידין קדושה שבהם להיכן הלכה, ויש לתמוה למה לא היו מצמצמין בתמידין שלא ישארו בדיר אלא הצריכין בלבד ולא יצטרכו להתנות ב"ד בלב להוציא תמימים בלא מום, ונ"ל משום דלא אפשר דהא תמידין היו צריכין ביקור ארבעה ימים קודם להקרבתן וכדאיתא במנחות (מ"ט ב') וגמרי לה מפסח וכיון שכן יש לחוש שמא השנים המבוקרים יוממו ולפיכך היו צריכין לבקר רבים שאם ימצא שהומם אחד מהם יקריבו אחר במקומו שנתבקר זה ד' ימים, ומצאתי בתוס' שרש"י ז"ל פי' כן שהגזברים לוקחים הרבה מכדי הצורך ונשארין לאחר ר"ח ניסן.

4. חידושי הריטב"א מסכת שבועות דף י עמוד ב

אמר עולא אמר רבי יוחנן תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימים. פירוש תמידין שלא הוצרכו פירש רש"י ז"ל שהם ארבעה טלאים שנותרו בלשכת הטלאים של תמידין ביום אחרון של אדר, דקיימא לן (ערכין י"ג א') שאין פוחתין לעולם בלשכת הטלאים משה טלאים שיוכלו לברור מהם שנים לתמיד של שחר ותמיד של בין הערבים לקיים את הכבש האחד המיוחד (מגילה כ"ח א'), וכשנטלו מהם שנים ליום אחרון של אדר נותרו שם ארבעה שלא הוצרכו, שהרי למחרתו בר"ח ניסן אין להם להקריב אלא מתרומה חדשה של שנה הבאה שמתחדשת בניסן, ואיכא דקשיא ליה למה אין לוקחין ביום אחרון של אדר שני טלאים מתרומה ישנה וארבעה בהקפה לצורך מחר, שלא מצינו שלא יוכלו לקנות טלאים משנה זו לשנה אחרת ובלבד שיפרעום מתרומה חדשה, ולא מילתא היא, כי הגזברים לא היו לוקחין הטלאים ששה ששה שאין עניות במקום עשירות, אלא הם היו לוקחין טלאים לרוב בשנה לקיים מצות הכבש האחד המיוחד ואח"כ נותנין מהם בלשכת טלאים ששה ששה.

5. טורי אבן מסכת מגילה דף כט עמוד ב

כמאן דלא כרשב"ג. ק"ל ולרבנן מי גיחא הא כיון דשואלין ל' יום קודם למעשה והא בניסן בעי אקרובי מתרומה חדשה וקיי"ל דתמיד טעון ביקור ד' ימים קודם שחיתה, א"כ תמיד של ר"ח ניסן צריך ללוקחו ד' ימי' קודם לו וצריך שתהי' תרומה חדשה בו ביום. וא"כ אע"ג דקרינן אדר ליכא ל' יום עד הפרשת תרומה חדשה. ולא מיבעי למאי דפי' התוס' ספ"ג דסוכה (דף מ"ב ע"א) גבי הא דאמר התם שהביא מלישכה שאינה מבוקר' דביקור ד' ימי' בתמיד מעכב. אלא אפי' למאי דפי' בחידושי התם דביקור אינו מעכב מצוה מיהו איכא הרי הא דא"ר טבי דקרבות ציבור מצוה להביא מתרומה חדשה נמי אינו אלא למצוה בעלמא דהא אם הביא מן הישן יצא כדאמר' בפ"ק דר"ה (דף ז' ע"א) אפ"ה תיקנו להקדים פ' שקלים מ"ח אדר משום מצוה דתרומה חדשה. והה"נ דמשום מצוה ביקור אע"פ שאינו מעכב אפ"ה ראוי להקדים ל' יום קודם ביקור. וכו' ת

דביקור קודם להקדישו סגי וא"נ א"צ הפרשת תרומה חדשה עד ר"ח ניסן ותמיד של ר"ח יבוקר ד' יום קודם להקדישו. ליתא דהא אמרינן בפ"ק דשבועות (דף י') תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימי לרבנן ופרש"י שלקחן ממעות תרומת הלישכה, ותנן אין פוחתין מו' טלאים המבוקרים וכשמגיע ר"ח ניסן לא ה' מקריב שוב קרבנות ציבור ממעות התרומה של אשתקד ונמצא בכל שנה ושנה ד' טלאים ממעות תרומה הישנה והיינו לא הוצרכו לציבור להקריב בשנה שעברה. והא טעמא דאין פוחתין מו' טלאים המבוקרים הוא משום דתמיד טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה כדאמרי' בפ"ד דמנחות (דף מ"ט) ופ"ב דערכין (דף י"ג), וש"מ דטעון ביקור אחר לקיחתו והקדישו דאי בקודם סגי למה ליה ללקחם ולהקדיש לאותן ד' טלאים שלא הוצרכו יבקרם קודם לקיחתו והקדישו ואח"כ יקחם מתרומה חדשה בר"ח ניסן ויקדשם. אלא ודאי ביקור קודם לקיחתן והקדישם לא מהני ובע"כ צריך ללקחם מתרומה ישנה קודם ביקור. ...

6. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת ערכין דף יג עמוד א

אם אפשר ביקור קדשים בעודם חולין

אין פוחתין משהו טלאים המבוקרין. הטורי אבן במגילה דף כ"ט: מוכיח דהביקור צריך להיות אחר שהקדישה, דאיתא בשבועות דף י': תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימין. ופירש"י שם דאירי באותן טלאים מבוקרין שהיו בלשכת הטלאים וכשמגיע ר"ח ניסן צריך לפדותן כדי שיוכלו לחזור וליקח אותן מתרומה חדשה, ואם הביקור יכול להיות אף קודם הקדישה, למה צריך לכל זה, עיי"ש. [א"ה, ובדברי הטו"א עצמו משמע דבעינן ביקור חדש, דאל"כ מאי הוקשה לו דליבעו לקנות את הטלאים מתרומה חדשה ד' ימים קודם ר"ח ניסן, תיפו"ל דאפשר להשתמש באותן תמידים שנשתיירו משנה שעברה ונפדו].

ויש כאן חידוש דאיתא התם דהטעם דנפדין תמימין הוא משום דלב ב"ד מתנה עליהן, ונמצא דלבסוף כשפודין אותן הוברר למפרע שלא קדשו כלל, ומ"מ סגי בזה לענין ביקור דסגי מה שהיה כאן צד הקדש על תנאי, אף דלבסוף הוברר שלא הוקדש כלל. [וע"ע מש"כ בהערות שבועות שם].

[ושאלתי לרבינו שליט"א היאך הדין בהנך קדשים דלב ב"ד מתנה עליהן, אם מעלו בהן ואח"כ נפדו תמימין, ואמר לי דפשוט דפטור ממעילה].

7. ספר עבודה ברורה

מנין לתמיד שטעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה. יש לעיין אי בכל יום צריך ביקור, או דסגי בביקור אחד ארבעה ימים קודם שחיטה.

מרש"י בפסחים (דף צו. ד"ה למשמרת) מבואר דכל יום מד' הימים היו מבקרין אותו, וז"ל: ביקור, שלא יהא בו מום מבקרין אותו כל ארבעה, עכ"ל. אבל מלשון הרמב"ם (פ"א מהלכות תמידין ומוספין ה"ט) משמע דסגי בביקור אחד, ורק קודם השחיטה מבקרין אותו פעם שניה.

ובדברות אריאל ביאר פלוגתתם, דרש"י סובר שהביקור ארבעה ימים קודם להקרבה הוא כדי שיהא הקרבן ידוע בתמימות, והרמב"ם סובר שהוא אינו לברר התמימות אלא כדי שיהא הקרבן תמיד מוכן ד' ימים קודם הקרבה, ואינו ענין כלל לביקור הסמוך לשחיטה שהוא כדי שיהא ידוע בתמימות, ע"ש באריכות. וע' בשיעורי הגרמ"ד, בהשג יד ובשמועת חיים.

8. ספר עבודה ברורה

שטעוין ביקור. נחלקו הראשונים אי ביקור ד' ימים מעכב. שיטת התוס' (סוכה מב. ד"ה שאינו) דמעכב, מאחר דנלמד מגזירה שוה. אבל הרמב"ם אינו מזכיר פסול זה בקרבן תמיד ומשמע דמצוה בעלמא היא ואינו מעכב, כן כתב במנחת חינוך (מצוה ה', אות א'). וע"ע באור זרוע (הלכות פסחים, סימן רט"ז וסימן רכ"ח).

וע' גבורת ארי (תענית כט. ד"ה מיהו) שהקשה על שיטת התוס', דבקדשים צריך דרשא לעכב וכאן אין דרשא דביקור ד' ימים מעכב. ועוד הקשה דכל הילפותא של ביקור ד' ימים הוא מפסח, ובפסח גופא אין ביקור ד' ימים מעכב כמבואר במכילתא פרשת בא, ואיך אפשר לומר דבתמיד ביקור ד' ימים מעכב.

9. תוספות פסחים צה.

מה בין ראשון לשני - בתוספ' (פרק ח) קתני נמי הראשון נשחט בג' כיתות ואין השני נשחט בג' כיתות והכא תנא ושייר דשייר נמי ביקור ד' ימים דליתיה בשני כדאמר בגמ' (דף צו.) ובתוספתא דלא קתני ביקור דלא קחשיב אלא הנך שנוהגין בפסח לבדו וביקור נוהג נמי בתמיד:

10. שו"ת חת"ס (יו"ד ס' רלג)

"ויום כ"ה למב"י יו"ד אייר יום ביקור פסח שני"

11. הגדת כמוצא שלל רב (רצז)

דין ביקור נאמר רק בקרבן ציבור, ואמנם פסח ראשון, אף שהוא קרבן יחיד - יש לו דין של קרבן ציבור, הואיל ובא בכנופיא, וכך גם תמיד. לעומת זאת פסח שני אינו אלא ליחידים, ועל כן יש לו דין של קרבן יחיד, שלא נאמר בו דין ביקור!

כל זאת - אמר הגרי"נ שטרן - הוא בפסח שני רגיל, אבל אם וכאשר יבנה בית המקדש בין פסח ראשון לשני, וכל הקהל יקריב פסח שני, מסתבר שפסח זה יהיה טעון ביקור ממום כמו פסח ראשון. שהרי באותה שנה יהיה פסח שני קרבן הבא בכנופיא, כל ישראל יחדיו!

מסתבר שגם הגאון החת"ס סופר התכוון לתפילה: הלואי ויבנה המקדש כעת ויהיה הפסח שני טעון ביקור ממום עוד היום!

לפי דבריו, יתיישבו גם דברי המאירי (פסחים צו.), וזה לשונו: "ופסח שני אף הוא כראשון לענין ביקור ושניהם אין נאכלים אלא עד חצות..." אך לדברינו, יתכן שהכוונה למקרה שבו יבנה בית המקדש בין פסח ראשון לשני, ואז יהיה פסח שני טעון אף הוא ביקור!

12. מדרש רבה ויקרא - פרשה כט פסקה יב

אמר ר' תחליפא קיסרא בכל מוספין כתיב והקרבתם וכאן כתיב ועשיתם אשה הא כיצד אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל בני מעלה אני עליכם כאלו היום נעשיתם לפני כאלו היום בראתי אתכם בריה חדשה הה"ד (ישעיה סו) כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה:

13. ספר אליהו רבה או"ח - סימן תקפא

(ח) [לבוש] ארבע ימים קודם וכו'. עוד טעם דבכל הקרבנות נאמר והקרבתם ובראש השנה נאמר ועשיתם שיעשה האדם עצמו קרבן בראש השנה ולהכי צריך ארבע ימים על ידי התענית יבקר ויפשפש בחטאו דומיא דקרבן מפני המומין:

14. משנה ברורה סימן תקפא

(1) **מיום א' שבווע שלפניו** - משום (א) שהרבה נוהגים להתענות עשרה ימים עם יוה"כ ולעולם יחסרו ד' ימים מר"ה עד יוה"כ שלא יוכלו להתענות דיינו ב' ימים ר"ה ושבת שובה ועיו"כ לכך צריך להשלים ד' ימים קודם ר"ה וכדי שיהיה יום מסויים להתחלה תקנו יום ראשון בכל פעם (ב) **ועוד טעם שקבעו ד' ימים שכן מצינו בקרבנות שטעונים ביקור ממום ד' ימים קודם הקרבה ובכל הקרבנות בפ' פנחס כתיב והקרבתם עולה ובר"ה כתיב ועשיתם עולה ללמד שבר"ה יעשה אדם עצמו כאלו מקריב את עצמו ולכן קבעו ד' ימים לבקר כל מומי חטאתו ולשוב עליהם.**

15. תוספות פסחים צה.

מה בין ראשון לשני - בתוספ' (פרק ח) קתני נמי הראשון נשחט בג' כיתות ואין השני נשחט בג' כיתות והכא תנא ושייר דשייר נמי ביקור ד' ימים דליתיה בשני כדאמר בגמ' (דף צו.) ובתוספתא דלא קתני ביקור דלא קחשיב אלא הגך שנוהגין בפסח לבדו וביקור נוהג נמי בתמיד:

16. הגדת כמוצא שלל רב (רצו)

דין ביקור נאמר רק בקרבן ציבור, ואמנם פסח ראשון, אף שהוא קרבן יחיד - יש לו דין של קרבן ציבור, הואיל ובא בכנופיא, וכך גם תמיד. לעומת זאת פסח שני אינו אלא ליחידים, ועל כן יש לו דין של קרבן יחיד, שלא נאמר בו דין ביקור!

17. תוספות מסכת ערכין דף יג עמוד א

ומוסיפין עד עולם עד כמה אמר רב הונא ואמרי לה כו' - ואמר רבי דהא ודאי פשיטא שיוכלו להוסיף עד העולם אלא בעי עד כמה יהא הידור מצוה וא"צ לחפש יותר אחר כהנים אמר רב הונא עד ק"כ דהא אשכחן בקרא (דה"ב ה) שחפשו אחרי ק"כ כהנים לתקוע בחצוצרות ולא יותר אי נמי דהא פשיטא דאין מוסיפין עד העולם שאם יוסיפו יותר עירבוב קלא אמר רב הונא עד ק"כ כהנים יכול להוסיף דהא אשכחנא בקרא דלא חיישינן לעירבוב קלא.

18. רמב"ם הלכות כלי המקדש פרק ג הלכה ז

אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדוהו חמש שנים תחלה, שנאמר זאת אשר ללוים מכן חמש ועשרים שנה וכתוב אחד אומר מכן שלשים שנה, הא כיצד חמש ללמוד, ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנאמר איש על עבודתו.

19. כסף משנה הלכות כלי המקדש פרק ג הלכה ז

[ז] אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו וכו'. בספ"ק דחולין (דף כ"ד). ומה שכתב ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש וכו'. משנה בפ"ב דערכין (דף י"ג): **אין הקטן נכנס לעזרה ולעבודה אלא בשעה שהלויים עומדים בשיר ולא היו אומרים בנבל וכנור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה ופירש"י אין לוי קטן נכנס לשום עבודה כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות: ואיכא למידק דמשמע מהכא דמשיגדיל ויהיה איש כשר לעבודה וזה סותר מ"ש למעלה שאינו נכנס לעבודה עד שיהא בן שלשים שנה.** [1] ויש לומר דהתם לשיר שהיא חכמה גדולה וצריכה לימוד המוסיק"א והכא לשאר עבודות שאינם צריכות לימוד כגון הגפת דלתות וכיוצא בהן. [2] ועי"ל דהתם לשתהיה עבודה מיוחדת לו תמיד והכא מיירי לעבוד אי זה פעם במקרה דיקא נמי דלעיל כתב לעבודתו והכא כתב לעבודה. [3] ויש מי שתיריך דהתם בזמן שהיו נושאים בכתף שהיה צריך למשא ואין לדחות דמה לימוד צריך למשא דאמרינן בספ"ק דחולין גבי שצריך ה' שנים ללימוד שאני הלכות עבודה דתקיפין ופירש"י להוריד המשא ולפרקו ולנטותו ולהעמיד קרסיו וקרשיו והשיר לקרבן בפה ובכלי:

20. ספר עבודה ברורה

מה נבלל בעבודת הלויים במקדש

רש"י ד"ה אין. לשום עבודה כגון לכבד את העזרה. במקדש דוד (סימן י' אות ה') כתב דמזואר צרש"י דאחת מעבודות הלויים היתה כיבוד העזרה מלמד עבודת המשוררים והשוערים. וכמו דאפשר דעבודה זו לא נתחלקה כלל ורשאי כל לוי לעשות אותה, יעו"ש. וצריך טעם לחלק בין עבודה זו שלא נתחלקה ובין עבודות המשוררים והמשוערים שנתחלקה.

וזמאור הקודש כתב לזאר ע"פ דברי האמת ליעקב (נמדנר יח:ג), שכתב דנעבודת הלויים יש צ' דינים נפרדים. יש דין משרתי ה', ויש דין אחר להיות נלויים ונספחים אל הכהנים בעבודתם. וצ' דינים האלו נלמדים מהפסוק (נמדנר יח:ג) "וילוו עֲלֵיךָ ויִשְׁרְתוּךָ". כיבוד העזרה נוצע מהדין של "וילוו עֲלֵיךָ" לעזור לכהנים, אבל אינו מדין משרתי ה', ועבודה של משורר ומשוער נוצע מהדין של "ויִשְׁרְתוּךָ". ולכן כיבוד עזרה כל הלויים שויים ולא מתחלק שירות זה למשמרות, דק מה שצא מדין משרתי ה' של הלויים נתחלק למשמרות, ע"ש עוד.

21. ספר יד בנימין

במשנה, אין פוחתין משנים עשר ליום כו' וצגמ' הני כנגד מי אמר רב פפא כנגד ט' כנורות ושני נבלים וכו'. ראיתי צס' "עולת שלמה" שהקשה הא איכא נמי צ' חלוצרות וכדאיחא צמשנה דלעיל אין פוחתין משתי חלוצרות, וכן הציא צסס ס' "הפלגה שצערכין" שהקשה נמי כן. ופליגה לי שהרי הא דאין פוחתין משתי חלוצרות קאי אחקיעה דכהנים צחלוצרות ולא אשירה דלויים וכדמוכח נמי צגמ' דלעיל וכן ראיתי צתויו"ט שפי' להדיא כן, (וע"ע מה שכתבנו לעיל דף י

22. ספר עבודה ברורה

בענין כנור של עולם הבא בן עשר נימין

כנור של מקדש של שבעת נימין היה וכו' של עולם הבא עשר. כתב בעיון יעקב דיש לפרש על פי המדרש שהובא ברש"י (בראשית טו:יט) דהקב"ה נתן בידי ישראל רק ז' אומות בארץ ישראל, ושלושה נוספים (קיני קניזי וקדמוני) עתידים להיות ירושה לעתיד. לכן לפי הוספת שליטתם בגוים יהיה הנימין, והיינו דעכשיו הוא רק של שבעה נגד ז' אומות, ובימות המשיח מתחילה יכבשו עוד אומה אחת ויהיו של שמנה, עד שיכבשו כולם ואז יהיה של י' נימין.

ובצאן קדשים ג"כ פירש ע"פ מדרש זה אבל באופן אחר קצת, דהז' נימין הם נגד הז' אומות שכבשנו (כדברי העין יעקב), הח' נימין דלעתיד הם כי בגלות היינו משועבדים לד' מלכויות שהיו כפולות, בבל כשדים, פרס ומדי, יון ומוקדון, ישמעאל ואדום, ולעתיד נצא משליטת כולם לגמרי, וי' נימין הם, דאז יכבשו גם הקיני קניזי וקדמוני (כדברי העין יעקב), עכ"ד.

23. ספר נצח ישראל פרק יט

ואמר "עלי עשור ועלי נבל וגו'". כלומר שיהיה משורר ומזמר שבח שלם ומלא, וזהו "עלי עשור", וכדאיחא (במנחות) (ערכין יג ב) כנור שהיה במקדש היתה של ז' נימין, ולימות המשיח של שמונה נימין, ורוצה לומר, כי השיר מורה על שלימות, כי על שלימות דרך לזמר ולשורר, וכמו שהאבל הוא על הפסד, כן השיר מורה על השמחה. לכך אמרו כי שלימות של עולם הזה אינו רק עד ז', כי העולם הזה הוא עולם הטבע, שנברא בשבעת ימי בראשית, ולימות המשיח של שמונה נימין, כי השלימות שיהיה לימות המשיח יהיה על הטבע. ואפילו למאן דאמר (ברכות לד ב) אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות, מכל מקום השלימות הוא מגיע אל מעלה עליונה יותר מן עולם הזה, ולכך הכנור של ימות המשיח של שמונה. ולעתיד, שלא יהיה טבע גשמית כלל, אבל השלימות יהיה נבדל לגמרי, אז יהיה הכנור של עשרה נימין. כי העשרה נימין מורה על קדושה אלקית, כי העשירי הוא קודש, ומורה על עולם הבא שהוא עולם קדוש, ועולם

הבא נברא ביו"ד (מנחות כט ב), ולכך כנור של עולם הבא הוא של עשרה נימין. ולכך המזמור הזה, שהוא נאמר ליום שכלו שבת, נאמר "עלי עשור ועלי נבל".

24. ספר בניהו בן יהוידע על ערכין דף יג/ב

של ימות המשיח שמונה. נ"ל בס"ד הטעם כי אחר ביאת המשיח יאירו חמשים שערי בינה שהיא שלימא דחירותא ויהיה חירות ממלאך המות חירות משעבוד מלכיות, והבינה היא ספירה שמינית, לכן יהיה הכינור שמונה נימין רמו לבינה, ונעשה הרמז הזה בכנור שהוא נר כ"ו שיאיר שם הוי"ה בשלימות שמספרו כ"ו:

25. הגרי"ז על מסכת ערכין דף יג ע/ב

במשנה ובשור המועד שהמית את העבד להקל ולהחמיר וכו', והנה לכאורה מה שייך לומר להקל ולהחמיר בל' של עבד, שהרי התורה קצבה קנס של ל' והרי זה קנס, וכיון שהוא קנס איזה הבדל שייך לומר בין עבד יפה לרע, ומאי שייך בזה להקל ולהחמיר, ונראה דהנה הרמב"ם בהלכות נזקי ממון (פי"א הל"א) קורא לל' של עבד כופר העבדים, ולפי זה אין זה פשוט רק קנס אלא כופר, וכופר הוא דמי נזקא א"כ בעבד ג"כ הוא דמי של עבד, אלא שהתורה קצבה לכופר זה רק ל', וא"כ שייך שפיר לומר להקל ולהחמיר כי זהו תשלומין בשביל העבד, [הערת ריי"מ צ' לא ממרן ז"ל]:

26. רש"י ערכין דף ב/א

הכל מעריכין - ערך כתוב בפרשה, (נדר דמי עלי ושמים אותו כעבד הנמכר בשוק):

רש"י בבא קמא דף פג/ב

• החובל - וכמה הוא יפה שהרי הזיקו והפסידו ממון זה שאם היה נצרך היה מוכר עצמו בעבד עברי:

הרא"ש על בבא קמא פרק שמיני - סימן א

• החובל בחבירו חייב בחמשה דברים. בנזק כדמפרש בסיפא סימא את עינו קיטע את ידו שבר את רגלו רואין אותו כאילו הוא עבד כנעני נמכר בשוק שהוא נמכר לעולם.

ספר קצות החושן סימן תכ ס"א

• כאלו הוא עבד נמכר בשוק - ושטת רש"י (ב"ק פג, ב) כאלו נמכר לעבד עברי וכ"כ בנ"י, ושטת הרא"ש דנישום כעבד כנעני ע"ש פ' החובל. והנה לשטת רש"י דנישום כעבד עברי ומשום דישראל אינו נישום כעבד כנעני, א"כ הא נמי דאמרינן בסנהדרין (טו, א) גבי דמי עלי דשמין אותו כעבד כדאיתא פ"ק דסנהדרין (טו, א) ע"ש, ואי נימא דהך דסנהדרין דשמין אותו כעבד היינו כעברי אכתי אינו כקרקע ואינו שומת קרקע כלל ואמאי צריך בדמי עלי תשעה וכהן דעבד עברי אינו כקרקע כמו שאר אדם כיון דאינו בזהתנחלתם. וכמ"ש בר"ן פ' כל הנשבעין ובריטב"א קידושין (ז, א) דעבד עברי לא איתקש לקרקע. לכן נראה דס"ל לתוס' נמי דשמין אותו כעבד היינו כעבד כנעני וכמ"ש הרא"ש, ומש"ה באומר דמי עלי צריך תשעה וכהן כיון דנישום כעבד כנעני והוי כקרקע וצריך שומת קרקע. ורש"י לטעמיה דס"ל פ"ק דקידושין (ז, א) ד"ה שיש להם אחריות) דכל אדם הוקש לקרקע ומש"ה בהך דסנהדרין (טו, א) אע"ג דאינו נישום אלא כעבד עברי נמי ה"ל דין קרקע וצריך תשעה וכהן ודו"ק ועמ"ש לעיל (סי' צה סק"ח):

27. שערים מצויינים בהלכה- עבודה זרה דף כ'

אבל בתוס' כאן כתבו דלאו זה נאמר על כל עובדי ע"ז. ועי' בפ"י הגרי"פ לרס"ג (ל"ת יג) בענין זה. ועי' בב"י וב"ח (חור"מ סי' רמט) דה"ה דאסור ליתן מתנת חנם לישמעאלים, אע"ג שאינם עובדי ע"ז. וכן פסק הש"ך (יו"ד סי' קנא ס"ק יח). וכשר"ה (מער' ל' כלל צט) הביא בשם הגר"ח פאלאגי בספרו נשמת כל חי (סי' נד) שהוכיח מתשו' הרשב"א (סי' ח) דדוקא בגוי שעובד עכו"ם אסור ליתן מתנת חנם, אבל גוי שאינו עובד ע"ז מותר, ותמה על הב"י והב"ח שנעלם מהם דברי הרשב"א, ע"ש באריכות. שוב ראיתי במאירי כאן (ד"ה	דף כ. מאי לא תחנם ש"מ כולהו. הקשה בתוס' ר' אלחנן, אמאי דריש ליה בתלתא גוונא ושביק פשטא דקרא דהוי לשון חנינה ורחמים, כמו (עקב ז-טז) "לא תחוס עיניך עליהם", ותירץ דזה בכלל לשון חן, ולכך לא הוצרך לפרשו. ועי' בסה"מ להרמב"ם (מל"ת נ) שכתב, שהזהירנו מחמול על עובדי ע"ז ומיפות דבר מכל מה שיוחד להם. וכתשו' הרדב"ז (סי' ב' אלפים רמז) הוכיח מדבריו שעיקר המצוה שלא לרחם עליהם. ועי' בסמ"ג (מל"ת מח) שכתב, דעיקר פשוטו לא תרחם עליהם אלא תהרגם, ומדבר בשבעה האומות.
--	---

CHAPTER FORTY-NINE

The Issur of Lo Sichaneim

It is forbidden to give a gift to a non-Jew.¹ However, if one will derive personal benefit from giving the present, it is permitted.² Therefore, it is permitted to give the mailman a present during his holiday season. This present demonstrates one's appreciation for the work that he has done, and in return the mailman will do his work more efficiently in the future.³

There is a discussion in the *poskim* whether one may give non-kosher food to a non-Jew.⁴ This issue is common on an airplane when a Jew is served non-kosher food. The *poskim* say that one can be lenient.⁵

It is permitted to tip a non-Jewish worker, because tipping is merely considered a kind gesture, and has nothing to do with *lo*

1. *Meseches Avodah Zarah* 20a, *Rambam Hilchos Avodah Zarah* 10:4, *Shulchan Aruch Y.D.* 11:11 and *C.M.* 249:2, *Levush Y.D.* 151:11. In regard to an item that is not worth a *prutah*, see *Sefer Lo Sichaneim* page 8, footnote 4.
2. *Rashba Meseches Gittin* (Kook) pages 372-373, *Magen Avraham O.C.* 90:30, *Machatzis Hashekel*, see *Taz Y.D.* 151:8, *Kesav Sofer O.C.* 61, *Sefer Lo Sichaneim* pages 9-10, footnote 10, *Mishpatei Halel* 14.
3. Harav Yisroel Belsky *zt"l*.
4. See *Yam Shel Shlomo Meseches Chullin* 8:103, *Kaf Hachaim Y.D.* 117:75-76.
5. Harav Yisroel Belsky *zt"l*, see *Minchas Chein Y.D.* 1:8.

The Issur of Lo Sichaneim ~ 159

sichaneim.⁶ Therefore, one is permitted to tip a waiter or a cab driver after he has completed his service.⁷ One does not have to tip for poor service, but since these occurrences are so rare, one may assume that if he often feels that he was treated improperly it could be due to overly high expectations.⁸

One is permitted to donate blood at a blood drive run by non-Jews because of the intense resentment that is generated by the refusal of Jews to participate in health drives. Furthermore, it is possible that a Jew will receive the blood.⁹

If one sees a non-Jew stranded on the side of the road, it would be correct *al pi din* to charge him something for a ride to avoid *lo sichaneim*, but in most cases it would cause the Jew to appear too avaricious. There is no *inyan* for a Jew to stop and help him out, unless it is such a late hour that the Jew is the only one available to provide assistance.¹⁰

One is permitted to say "good morning" or "have a nice day" to a non-Jew. This is not considered a special blessing, but an example of proper behavior.¹¹

Many people idolize certain sports personalities, and hang pictures of them in their bedrooms. Aside from the issue of *lo sichaneim*, this practice is disgraceful. The same applies for those who walk around with pictures of sports stars on T-shirts.¹²

6. *Divrei Shalom* 4:108, *Shraga Harameir* 7:155, see *Sefer Lo Sichaneim* 2:6, also see *ibid*, page 14, footnote 18.
7. Harav Yisroel Belsky *zt"l*, *Be'er Moshe* 3:117. If one will not be served by the same person again, he should not tip lavishly, as this is a problem of *lo sichaneim*. This is common with cab drivers.
8. Harav Yisroel Belsky *zt"l*.
9. Harav Yisroel Belsky *zt"l*.
10. Harav Yisroel Belsky *zt"l*, see *Sefer Lo Sichaneim* page 23, 14.
11. Harav Yisroel Belsky *zt"l*.
12. Harav Yisroel Belsky *zt"l*.

One may praise a certain team as a whole, since he does not praise a specific individual. It is very possible that one does not transgress the *issur of lo sichaneim* by wearing a cap or T-shirt with a team logo on it. Nonetheless, a G-d-fearing person should not wear these articles.¹³ It is incumbent upon all of us to strive for greater pursuits and not be influenced by the society we live in.

It is permissible to collect sport cards in order to trade them for something else. However, if one desires a specific picture because he admires that person, it is forbidden. It is a sign of maturity when one grows out of this childish practice.¹⁴

2. דף על הדף ערכין דף יג עמוד א

במשנה: אין פוחתין מששה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים וכו'.

בהגש"פ חקל יצחק להרה"ק מספינקא זצ"ל (ע' כ"ט) כותב: ממגידי אמת, אשר מרן הקדוש הדברי חיים מצאנז זצוק"ל, אמר, אשר בחורבן בית המקדש נשארה לשכת הטלאים מלא בטלאים, ופרו ורבו, ומהן אליהו מקריב. עד כאן דבריו הקדושים.

אמנם לא זכיתי להבין דבריו הקדושים, דהא איתא במשנה דתענית (פרק ד משנה ו), דבשבעה עשר בתמוז בטל התמיד, ופירש רש"י [בדף כו ראש ע"ב, עיין שם] והרב ברטנורה: שלא היו כבשים להקריב, שבאה העיר במצור. עכ"ל.

ועוד, הא התמיד היה עולה והוא זכר, ואם כן לא היו בלשכת הטלאים רק זכרים ולא נקבות? ואולי טעה השומע הדברים הנ"ל ולא הבין כוונת רבינו הדברי חיים בזה. עכ"ל.

וכתב בספר בית ישראל להרה"ק ממטרסדורף זצ"ל (חלק ו' ע' נ"ט): והנה קושייתו השניה מתורצת על פי מה שכתב בהגדה של פסח דברי חיים וזה לשונו: פעם אחת אחר אפיקומן אמר רבינו (בעל דברי חיים) בזה הלשון ממש: הנה סופר לי מה שכתוב בעשרה מאמרות: אין פוחתין מששה טלאים המבוקרים במקדש [ועיין ערכין פרק ב' משנה ה']. וקשה להיכן הלכו טלאים אלו, אלא לקחו אותם אל המדבר, ואליהו זכור לטוב קונה נקבות ביומא דשוקא, והם פרים ורבים, ומהם מקריב אליהו שני תמידין בכל יום, אחד שחרית ואחד ערבית. הרב ז"ל מאוהעל [בעל ישמח משה] התפלל שיזכה לראות את המחזה הזה בעיני בשר, והראהו הקב"ה איך אליהו עומד ומקריבן, כי אליהו כהן הדיוט ומיכאל המלאך כהן גדול. [עי' בייטב לב פר' אמור שגם הוא כתב כן על זקנו בעל ישמח משה]. וא"כ א"ש הקושי' הב' הנ"ל שהקשה הרה"ק מספינקא זצ"ל עכ"ד.